

הרב הגאון משה פיינשטיין ר"מ, ישיבת תפארת ירושלים

בע"ה, ח' בסלו שדמ"ת
באתי בזה לשלוח ברכתי לעורכי הספר היובל שהתלמידים של ש"ב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף דוב סאלאוויציק שליט"א סידרו לכבודו של ש"ב הנ"ל להגיעו לגיל של גבורות בלי ע"ה. וגם להביע בזה תפילתי להשי"ת שיאריך ימיו ושנותיו של ידידי הגדול הנ"ל, בשיבה טובה דשנים ורעננים יהיו, ושימשיך להרביץ תורה ברבים ולעסוק בצרכי צבור, לכבוד השם ותורתו, ולתפארת משפחותינו. בידידות והוקרה.

משה פיינשטיין

בענין ניתוח פראסטעט

לכבוד נכדי היקר חביבא דנפשאי הרה"ג מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א
בברכת שלום וברכה

הנה התחלתי תשובה ארוכה זו בזמן שנולדה בתך, בילא שושנה תחיה, ומחמת מצב בריאותי, השי"ת ירחם, נמשך כתיבתי עד שהגיעה לגיל אחת שתחי' לאריכת שנים וכו', ובחסדי השי"ת גמרתי התשובה בפסח שני תשמ"ג.

א

הנה אלו שהוצרכו ל"ע מצד מחלה בעצירת השתן לנתח את הפראסטעט וחתכו גם את שביל הזרע אשר שם, ומשם הולך להביצים שנסתרס בזה שלא יוכל להוליד שבוה כבר כתבתי שלא נאסר לבא בקהל דרק בג' מקומות נאסר שהוא בגיד וכיצים וחוטי ביצים כמפורש בגמ' דיבמות דף ע"ה, וכן כתב גם החזון איש בספרו חלק אה"ע סימן י"ב אות ז', ומש"כ החז"א שם דאיסור דרבנן איכא כמו שאסרו מדרבנן לשנות כוס עיקרין לע"ד אין הכרח דלא ילפינן איסורי דרבנן זה מזה אף ששוין ממש משום דלא אסרו אלא מה שהוצרך לאסור דהוא רק דבר שנקל לעבור ומצוי לעבור דהוא שתיית כוס עיקרין ולא חתיכת השביל מהפראסטעט שהוא תוך הגוף שהוא בצער ויסורין גדולים ולא שייך לעשות זה בלא רופא מומחה, ואלו שצריכין לעשות נתוח הפראסטעט מצד שהן חולים גדולים בעצירת השתן ומחלה אחרת שצריכין בשבילה לחתוך את הפראסטעט הוא דבר שלא שכיחא כלל שליכא שום צורך לאסור בזה כמפורש במס' ידים פ"ג מ"ב שאין דנין דברי סופרים מדברי סופרים, וכ"ש שאין לחוש כלל לשום אדם שיעשה נתוח בגופו בפנים שבלא רופא לא שייך כלל לעשות זה ואף ע"י רופא הוא בחשש סכנה ממש להעושה זה לבד שהרבה זמן הוא חולה מזה, ואלו שהן חולים גדולים בעצירת השתן שהיה שייך לאסור עליהו הרי אין לך דבר שלא שכיחא כזה שיאסרו בזה מדין סרוס מדרבנן כהא דשתיית כוס עיקרין ולכן צ"ע מש"כ החז"א דמדרבנן איכא איסור אי לאו שהוא חשש סכנה.

והנה בסוף תשובתי כתבתי שאין להחשיב זה כבידי שמים דהא עדיין ליכא חולי בשבילין אלו אלא רק דהוא חותך מחשש שיהי' אינפעקשאן שזה מסתבר שאף להרמב"ם הוא בידי אדם. אבל עתה הודיע לך הד"ר החשוב מר שמעון בסקו שליט"א, שהוא יוראלאג מומחה, שחתיכת שביל הזרע הוא ג"כ עיקר בניתוח זה ולא משום עצלות הרופאים מליזהר כשחותכין את הפראסטעט שלא ליגע בהשביל דאדרבה חתיכת השביל הוא עוד מלאכה דכשרוצים לחתוך מהגוף גם את השביל מאריך את הזמן לעשרה מינוטין מכפי שהיו עושין הניתוח רק מה שצריך למחלת עצירת השתן שבשביל זה עשו עיקר הניתוח, אבל יש להם צורך גדול לחתוך את שביל הזרע בשביל טובת החולה, ואין צורך לחתכו בפנים הגוף שלכן התחילו הרופאים להניח את השביל שבפנים הגוף בתוך הפראסטעט וחותכין בתוך הכיס שתי חתיכות קטנות שהוא בפחות זמן אף שהוא עוד נתוח במקום אחר וממעט האינפעקשאנס שלכן כן עושים הרופאים עתה. וצורך חתיכת שביל הזרע הוא למנוע מחלה שקורין „עפידידימיטיס“, שהוא מחלה שניתוח הפראסטעט וההצטרכות לשימת „קאטיטער“ יכול לגרום מיד ויהיה ניכר במשך יומיים עד שבועיים אחר הניתוח, והוא אינפעקשאן שמתחיל בסוף שביל הזרע והולך משם להעפידידימוס ומשם להביצים, שבלא חתיכת שביל הזרע יש חשש לדעת הרבה רופאים שתהיה מחלה זו ח"ו לשליש אינשי שיעשו בהם ניתוח הפראסטעט, ולדעת רופאים אחרים החשש הוא שיהיה המחלה רק לעשר או ט"ו אחוז מחולים אלו, ובחתיכת שביל זה יודעים הרופאים שלא הגיע אף לאחוז אחד. החומר של המחלה דעפידידימיטיס הוא שרוב החולים יקבלו ח"ו חום גדול של ק"ג למשך ד' וה' ימים שחום גדול כזה עצמו הוא סכנה שניתוסף קושיים על הלב וגם האינפעקשאנס מזה אפשר שיתפשט להלב במיעוט של החולים. ולפי מה שעושין הרופאים שחותכין בכיס שתי חתיכות שהוא בשתי הביצים הרי הוא מעשה איסור הלאו ממש והוא פ"ד וכר"ש בשתי הביצים ממש, והנידון הוא משום שנחתכו מצד החולי לרפאותו, ומסתפקים באם עבר על איסור סירוס ואם נאסר באשתו מצד איסור פצוע דקא.

ב

והנה ברמב"ם פט"ז מאי"ב ה"ט איתא כל פסול שאמרנו בענין זה כשלא היו ביד"ש כגון שכרתו אדם או כלב או הכהו קוץ וכיוצא בדברים אלו, ולכאורה תמוה מה שגם כרתו כלב והכהו קוץ פוסל הרמב"ם כמו בכרתו אדם הא מהיקש לממזר שיליף בברייתא יבמות דף ע"ה דמה ממזר בידי אדם הרי ממזר לא בא אלא מאדם דוקא ולא שייך שיבא גם מכלב וקוץ כמו שלא שייך שיבא ע"י שום דבר אחר א"כ אין להיות פ"ד מינייהו ע"י הכאתם, ואפילו למה דיליף רבא מדלא קרינן פצוע אלא הפצוע הא משמע מלשון הגמ' שלא פליג רבא והברייתא לדינא אף דפרש"י במשמעות חלוק פצוע מהפצוע דפצוע משמע שנעשה אחר שנולד והפצוע הוא שנולד פצוע, דהא גם לרבא כשר כשנעשה ביד"ש אחר שנולד דאמר ר"י אמר שמואל שכשר פרש"י שהוא אף כשנעשה ביד"ש אחר שנולד, וצריך לומר דהוא משום דאין טעם לחלק בין נולד פ"ד לנעשה ביד"ש אחר שנולד דהא גם בנולד פ"ד הוא עשיה ביד"ש ביחוד שישתנה עיבור זה מכל העיבורים שנקבע לכל העולם שיהיו הולדות שלמים ובריאים בלא שום חסרון, ובפרט לענין שיהיו שלמין באברי הזרע שיוכלו להוליד שכן הא רצון של הקב"ה בבריאתו הוא שהרי תיכף כשברא גם הנקבה ברך אותם בפרו ורבו נוסף על מה שבהכרח הא יפרו וירבו מאחר שברא שיהיה תאוה גדולה למשגל שבהכרח יוליד בזה

שודאי ברור שהרצון הוא שיוולדו ולדות הראויין להוליד שלכן ודאי לא שייך שיוולדו בדרך הטבע ולדות בלא אברי הזרע שלמין וראויין להוליד, אלא הוא עונש ביחוד שנולד ולד באברי הזרע פצועין ומדוכאין וכן הא הוא כשנעשה פ"ד וכ"ש ע"י ברד ורעמים וכיוצא בזה אחר שנולד, שלכן כשהכשירה תורה כשנולד פ"ד ממעי אמו איכא בכלל זה הכשר גם על נעשה פ"ד ביד"ש ע"י ברד ורעמים גם אחר שנולד, וא"כ גם כשנעשה פ"ד ע"י נפילת קוץ על אברי הזרע אין להחשיבו בידי אדם לא רק כשיפול הקוץ ע"י רוח מאיזו אילן שיש להחשיבו נעשה ביד"ש דהרי לא היה כלל מעשה אדם בזה אלא אף בנפל עליו קוץ ממקום שהניח שם אדם באופן שיש להחשיבו פשיעה להמניח משום שנפל הקוץ ברוח מצויה נמי לא שייך להחשיבו עושה מעשה סירוס דלא שייך שיכוין לזה כלל שאף אם הניח באופן שגם רוח מצויה יפיל את הקוץ שייך להחשיב פשיעה להתחייב משום אש על מה שמזיק בהדי דאזלי, ואפילו לר' יוחנן דאמר בב"ק דף כ"ב אשו משום חצי ואיכא גם חיוב מיתה נמי לא שייך להחשיב שהאדם המניח הקוץ במקום שע"י רוח מצויה אפשר שיפול על אברי זרע דאחד ויחתוך בנפילתו עליהו ויעשהו פ"ד מאחר דלא שייך שיתכוין לזה ושייך רק להחשיבו פושע שיתחייב לשלם על כל מה שאירע שהזיקו אבל לא להחשיבו מסרס כשאירע שנפל על אברי הזרע וכרתן, וכ"ש שלא שייך להחשיב לאדם שהניח הקוץ במקום שלא היה מצוי כלל שיפול על אברי הזרע של אדם וכ"ש שלא היה מצוי שיפול הקוץ כלל שלא שייך להחשיבו להאדם המניח הקוץ, וגם הא דלא הוזכר כלל ברמב"ם ע"י קוץ שהשליכו אדם דמשמע דבכל אופן שסרסו הקוץ הוא בדין פסול פ"ד, וכן קשה על מה שפוסל בכרתו כלב בין שכרתו הכלב להנאתו שהוא לאכילה בין שחתכו להזיקו לא היה שייך לכאורה לפוסלו לקהל מדין פ"ד שהוא דוקא כשנעשה ביד"א, וגם אף ששייך נתכוין להזיק לא שייך שיתכוין לסרס דלא שייך שיהיה לכלב ידיעה לחלק בחשיבות וחלוק האברים דאף כשהיה הכלב פקח אין לו פקחות לזה שידע שבלא הביצים לא יוכל להוליד ואף אם שייך שבעל חי פקח ידע על האבר שבזה הוא בועל ונהנה מזה ויהיה לו רצון להזיקו שלא יוכל ליהנות לא שייך שידע חשיבות הביצים ועיין בב"ק דף ל"ה שאף בע"ח פקחין לא שייך שידעו הכל וא"כ גם בסרסו כלב קשה מ"ט פוסלו לקהל.

ג

וראיתי באוצר הפוסקים סימן ה' ס"ק נ"ב שהביא מבית יצחק שעמד בזה וכתב משום דגם בזה שייך טעם החינוך שכתב במצוה תקנ"ט שהוא משום דהמלכים מסרסים הזכרים למנותם שומרים הנשים ויש מן הזכרים הפחותים שרוצים בדבר כדי לזכות בשלחן המלך ולהרויח ממון ואנחנו עם הקודש בדעתנו כי כל הסריס ביד"א יפסל מהתחבר עוד עם בת ישראל ומלבנות בית או דרך אישות נרחיק הענין ונמאס בו, דטעם זה שייך גם בסריס דע"י כלב וע"י קוץ דהרוצים לסרס בעצמן עושין גם ע"י כלב וקוץ, לא יתכן כלל דהא כשישסה כלב רע בעצמו יש לו לחוש שיזיקהו גם באברים אחרים כשלא יגן אותם במגיני ברזל שיעלה לו הרבה הוצאות יותר מלילך לרופא ולאדם אחר שיסרסוהו, ובקוץ ודאי ליכא טעם דהרי בסכין כדרך שעושין הרופאים המסרסים יותר נקל ובמיעוט יסורים מע"י קוץ, וגם החינוך שמסיק שלטעם זה איכא טעם לחלוק האיסור בין הנפסד ביד"א לביד"ש ולא כתב שגם איכא טעם לחלק בין ע"י כלב וקוץ לשאר חיות ובין קוץ לשאר הכאות דנעשין ביד"ש, אבל מסתבר שאה"נ שקאי החלוק גם ע"ז דהא בהאיסור כתב בעצם הלאו שנמנע מי שנפסד לו

כלי המשגל עד שאינו ראוי להוליד ע"י מכת אדם או בהמה או עץ כלומר שלא היה ביד"ש, שאינו מחלק בין כלב לשאר בהמות וע"ז ג"כ קאי מש"כ שנמצא טעם בחלוק באיסור, ופלא על הבית יצחק שלא כתב שהחינוך כתב טעם זה אלא בלשון תירוץ עצמו שנימא לתרץ כן ע"פ טעם החינוך.

(אבל עצם טעם החינוך הוא טעם דחוק מאד, לבד מה שמנהג המלכים שהוא כותב היה רק מנהג מלכי אוה"ע ולא מנהג של מלכי ישראל כשרים, לא שייך כלל ענין זה דהא אלו הסריסים לא היה להם שום תאוה לאשה דהא בשביל זה מסרסין המלכים אותן וא"כ ודאי שמסרס עצמו כדי להיות ממשרתי המלך אין בדעתו לישא אשה ולא ימנע בשביל זה שאסרתו תורה לישראל מלסרס עצמו, דהא הנושאים נשים הא הוא בשביל החיוב לפו"ר והתאוה הגדולה שקבע השי"ת לאינשי לבעול אשה ליהנות מזה, וכשיסרס עצמו מצד רצון המלכים שהוא דוקא בסירוס שעושה שלא יהיה להם שום תאוה ורצון לבעילת נשים, הרי לא שייך שימנע מצד שיהיה אסור לישא אשה, ואם המניעה תהיה משום שרואה מזה איך שהשי"ת ממאס זה וכי אינו רואה מזה שאסרה התורה בלאו לעשות מעשה סירוס לא רק באינשי אלא אף בבהמות וחיות ושרצים ואף מסרס אחר מסרס ולא חש לזה ובמה ימנע בשביל שיהיה אסור לישא בת ישראל, וגם בל"ז הא אף בלא איסור כלל יודע ששום אשה לא תרצה להנשא לו, ורק כשתזדמן אשה עניה ביותר שלא מזדמן לה למי שישאנה, שלכן ברור שאין לו רצון לישא אשה כלל ולא שייך שיהיה זה אף טעם קצת. וגם הי"ל לאסור יותר מטעם זה להמלכים מליקח סריסים ביד"א למשרתים היפוך דרכי מלכי אוה"ע כמו שאסרה תורה על המלכים מלהרבות נשים יאסור להמלך מלמנות משרתים לנשיו ופלגשיו אלא דוקא נשים ולא אנשים אף לא סריסים שודאי יותר ראוי ונאה זה, והא אף מלכי אוה"ע מפורש במגילת אסתר שהמשרתות ממש להמלכה ולכל נשי המלך היו נשים ולא אנשים אפילו סריסים ורק השומר הראשי שאינו משרת ומשמש את הנשים ממש אלא שהוא הממונה לשומרן שלא יארע להן שום דבר רע ושממנו יתבעו הנשים כל צרכן היו אינשי והם היו סריסים כדהיו הגא ושעשגו אצל אחשורוש סריסים מפני שהגא היה שומר הנשים ושעשגו שומר הפילגשים, וכן היו מתנהגין בודאי כל מלכי פרס ומסתבר שכן היו מתנהגים כל מלכי אוה"ע וצ"ע בטעם החינוך.

ואגב עיוני בספר אוצר הפוסקים ראיתי שהביא משם ספר צמח צדק החדש שכותב לחדש דבנסתרס ע"י פחד מכלב ואין בו שום חסרון בהאברים מכשיר משום דחשיב כביד"ש ופוסל כשנסתרס ע"י פחד מאדם אך הביא מס' תפארת למשה דמכשיר אף בנסתרס מפחד אדם כשלא עשה חסרון בגוף האברים, ולע"ד תמוהין דברים אלו שבליכא חסרון בהאברים פשוט שליכא שום איסור דהא דוקא פצוע ודק וכרות בגיד ובביצים ובחוטאי ביצים הוא האיסור ואף שנעשה ע"י מכת אדם מה שאינו יכול להוליד כשר בפשיטות לקהל כמפורש בגמ', ואף אם נדמה לנעשה סריס ע"י כוס של עיקרין נמי הוא רק לענין האיסור סירוס שיהיה אסור מדרבנן לעשות לאדם ואף לא לבהמות וחיות סירוס אף לא ע"י הפחדה, מסתבר שאין לדמות משום דאינו עושה מעשה בגוף כלל, וגם לא שכיחא כל כך שמהפחדה יסתרסו, וגם הא במבעית את חברו פטור מדיני אדם, משום דאיהו אבעית אנפשיה נחשב מצד זה רק גרמא להמבעית, שלכן אף שלענין איסור מזיק שהוא בכל מה שיזדמן בגופו מזה אסור מדאורייתא שאסור גם לגרום היזק לחברו כדא"ר טובי בר מתנה בב"ב סוף דף כ"ב, ומשמע שהאיסור הוא גם מדאורייתא מ"מ לענין לאו דסירוס ליכא האיסור בגרמא, עכ"פ איך

שנימא לענין האיסור לסרס אין במי שנסתרס בלא חסרון באברים שום איסור לבא בקהל, ורק בנתמסמסו האברים באופן שהוא בשר שהרופא גוררו יפסל כשנעשה ביד"א שהוא כמאן דליתא, ואם יש מציאות שיעשה זה ע"י הפחדה שייך לידון בזה, אבל אין טעם לחלק בין הפחדה מאדם או מכלב וצ"ע.)

ד

והנכון לע"ד דהנה לכאורה הוי ענין האיסור דפצוע דכה וכרות שפכה לבא בקהל משום שאלו שנעשה מעשה באברי הלידה שלהם שלא יוכלו להוליד הם מאוסים אצל המקום מלהתחתן בהו מאחר שרצו למעט קהל ה', ומדויק מה שבאיסורים אלו נאמר בקהל ה' משום שאין האיסורין אלו דפסולי קהל מטעם דבנות ישראל הם שומרי תורה ומצות ואבותיהם היו ג"כ שומרי תורה ומצות דמצד זה הא גם גרים הם שומרי תורה ומצות ובנותיהם הא נולדו בקדושה ומקטנותן הם בחיוב זה והשי"ת אוהבם ביחוד דכתיב בקרא בתואריו של הקב"ה שאמר משה לישראל ואוהב גר, הרי דאין האיסור משום שאוהבם יותר אלא מצד שבנות ישראל הם בנות קהל ה' ושם זה דקהל ה' ליכא אלא בישראל ממש וכפי מחלוקת במתני' דקידושין דף ע"ז. אבל יש לפרש דהוא מצד ענין פו"ר שרצון התורה הוא שכל נשי ישראל יוכלו להוליד, דאף שלא נצטוו על מצות פו"ר אסרתן תורה מלינשא להם שהם סריסים שניתוספו על מה שגזר השי"ת שיוולדו סריסים ויעשו סריסים ע"י מקרים שביד"ש ולמעט פו"ר מקהל ה' על מה שהיה אפשר להיות.

וגם אפשר שאף שאשה פרטית לא נצטוה על מצות פו"ר איכא על עצם נשי דישראל חיוב דפו"ר, וניחא בזה מה שבסוף חזקת הבתים תניא א"ר ישמעאל בן אלישע ומיום שפשטה מלכות הרשעה שגוזרת עלינו גזירות קשות ורעות ומבטלת ממנו תורה ומצות דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין שהקשו התוס' דהא כתיב פרו ורבו ודחקו לתרץ דהוא רק שלא יולידו אלא בן ובת, ולשון זה הא לא מדויק כל כך דאינו ביד האדם שיווליד רק שני ילדים ואחד מהם זכר ואחרת תהא נקבה או איפכא דרובא דאינשי אינו כן אלא מולידין שני זכרים וגם יש דשלשה ויותר עד שנולדה לו בת או שתי בנות ויותר עד שנולד להם בן שא"כ לא יתמעטו כל כך ואין לומר ע"ז בלשון כלה, אך שמ"מ מתרצי התוס' לא שיתמעטו אלא שלא יתרבו כל כך שג"ז שייך להחשיב בשם כליה מאחר שאינו מתרבה בריבוי גדול, ולכאורה היה להם לפרש דהכוונה הוא דהנשים יגזרו על עצמן שלא ינשאו לאינשי שהן הא אינן מצוות במ"ע דפו"ר וממילא לא יהיו להאינשי נשים להוליד מהן ולא יהיה על האינשי שום איסור דהא הם אנוסים, אלא צריך לומר דכלל הנשים מחוייבות בפו"ר שלכן לא היה אפשר גם לנשים כח לאסור בכלל כל הנשים ורק כל אשה פרטית בפ"ע יכולה לאסור על עצמה שא"כ אפשר שהוא דוקא כשידעת שעוד הרבה נשים איכא שירצו להנשא לכן הקשו התוס' שפיר והוצרכו לתירוץ הדחוק.

אבל ראייה ברורה ליכא מזה דאולי נשי היה ברור להו שלא ירצו לאסור עצמן מלינשא אף שידעו שהוא נגד רצון חכמים, אבל האינשי היו שומעין לדעת חכמים והיו מקבלין הגזירה, אבל מכיון שידעו חכמים שלא יוכלו רוב הצבור לעמוד בזה לא יכלו לגזור, אבל יותר מסתבר דמאחר שחזינן שידעו שגם האינשי לא יוכלו הרבה מלעמוד בזה ואין יכולין לגזור

וכל מה שאומר ר' ישמעאל הוא רק לומר שבעצם היה להו לרבנן לגזור אי לאו שלא יכלו לעמוד יקשה למה אמר בגברי שאינו ליבטל לגמרי מצד החיוב הי"ל לומר דדין הוא דיגזרו על הנשי ויבטלו לגמרי מפו"ר אך שא"א לגזור מחמת שלא יעמדו בזה אלא משמע דעל כלל הנשים איכא חיוב פו"ר כדלעיל.

ומה שלא נאסרו לאלו שנולדו סריסין ולאילו שנעשו סריסין ביד"ש, הוא משום דכיון דהנולדים הם מחצה זכרים ומחצה נקבות כמפורש בכמה דוכתי בגמ' הרי נבראו נקבות גם כנגד הסריסים דנולדו ונעשו ביד"ש, לא רצה השי"ת להפסידן מה שנקבע עבורם כיון שלא פשעו בזה, ואף שנאסרו גם אלו שכפתום אינשי וסרסום הוא משום לא פלוג דגם באיסורי תורה מצינו הרבה דברים דנאמרו טעמים עליהם וליכא שינוי לדינא אף כשליכא הטעמים.

ויש חילוק גדול בין הני שני הטעמים דלטעם א' ליכא חדוש במה שהותרו לינשא לסריסים ביד"ש דהא ליכא עדיפות לחשיבות קהל ה' להנשי בהכי אלא רק האיסור לאלו שנעשו פ"ד וכר"ש ביד"א הוא חדוש, ולטעם הב' איכא חדוש גם בהיתר שיש להן לינשא לפ"ד וכר"ש דביד"ש דהא אין טעם בעצם. והיה שייך לומר דבזה איכא חלוק בין טעם רבא להמתניתא דלרבא שאמר דמה שביד"ש כשר הוא משום דקרינן פצוע ולא הפצוע הוא כטעם א' שלכן כיון שמשמעות דלשון פצוע וכרות הוא בידי אדם אין למילף מזה לפסול גם כשנעשה בידי שמים ולא אמרינן דבסתם לשון פצוע הא שייך לכלול גם כשנעשה ביד"ש ואין בזה מיעוטא לנעשה ביד"ש, דמ"מ כיון שהאיסור הוא חדוש וההיתר אינו חדוש כל כמה שיש לנו לפרש שהוא דוקא על נעשה אחר שנולד אין לפרש ליותר ממה שמוכרח. ולטעם ב' שמאחר שנכתב איסור בפצוע וכרות שידעינן מזה שרצון התורה הוא שכל נשי ישראל יולידו שמסברא אין לחלק בין נעשין ביד"א לנעשו ביד"ש וגם מלידה, שלכן אף כפ"מ שנכתב פצוע ולא הפצוע היה לן לפסול אף הנעשה בידי שמים וגם מלידה כשלא היה לימוד מפורש מקרא להכשיר, וכן סוברת המתניתא והוצרכה למילף מגז"ש שהפסול הוא רק לסריסים ביד"א ולא כשנעשה ביד"ש.

ולכאורה לפ"ז לרבא לא היה לן להכשיר אלא כשנולד פ"ד וכר"ש ממעי אמו וכמפורש ברש"י שכתב בטעם רבא אי הוה כתיב הפצוע הוי משמע הפצוע מעיקרו כגון ממעי אמו, שא"כ מובן דעכשיו דכתיב פצוע כשר זה שנולד ממעי אמו פצוע אבל כל פ"ד וכר"ש הנעשין אחר הלידה פסולין אף שנעשו ביד"ש ע"י רעמים וברד, אבל הא סותר מש"כ רש"י לעיל מזה לפרש מי הם שנעשו ביד"ש שמכשיר ר"י אמר שמואל שגם ע"י רעמים וברד שהם פ"ד שנעשו אחר הלידה ומ"מ הם כשרין לקהל וע"ז אמר רבא שכן הוא משמעות הקרא דכתיב פצוע ולא הפצוע, וצריך לומר שכיון שמקרא משמע שפצוע שאסרה תורה הוא דוקא שנעשה אחר שנולד יש לנו לומר מסברא דהחלוק הוא מטעם שממעי אמו הוא עשיה ביד"ש שא"כ יש למילף מזה להכשיר פ"ד שנעשו ביד"ש אף לאחר הלידה, שלכן על הדבור דאר"י אמר שמועל פצוע ביד"ש כשר פרש"י האמת לדינא שמכשיר גם עשיה ביד"ש אחר הלידה מרעמים וברד או ממעי אמו דהא כולהו איתא בלשון ביד"ש, ומה שנקט רש"י ממעי אמו לבסוף משום דעיקר הלשון ביד"ש שאמר ר"י א"ש הוא על אלו שנעשו ביד"ש אחר שנולדו דעל הנולדין ממעי אמן לא שייך לשון ביד"ש אלא הסריסין שנולדו כן כשרין אבל מקרא דרבא דכתיב פצוע ולא הפצוע דפירושו הוא אלו שנעשו אחר שנולדו ולא

שנולדו ממעי אמן כדפרש"י אבל ילפינן מזה גם להכשיר אלו שנעשו אחר שנולדו בידי שמים כגון ע"י רעמים וברד.

אבל עכ"פ אף שיש חלוק בין טעמא דרבא לטעמא דמתניתא לענין שלטעמא דרבא הוא חדוש רק בהאיסור ולא בההיתר אף אחר שנאסרו פ"ד וכו"ש דביד"א, ולטעם המתניתא איכא חדוש גם בהיתר לפ"ד וכו"ש דביד"ש ואף לנולדו כן ממעי אמן אפשר של"פ לדינא מאחר דלחרוייהו כשרין אלו שנעשו ביד"ש אף אחר שנולדו. אבל כשמעיינינן איכא חלוק לדינא כשכרת כלב את ביציו בין כשהיה כלב רע שנתכוין להזיקו ובין כלב שכרת לאכילה, לטעם א' שהוא אליבא דרבא שאין ההיתר חדוש אין לפוסלו, דהא אין למילף לפוסלו דהוא חדוש רק בסרסו אדם דאף דלא הוזכר אדם הא מסתבר שאין להחשיב מעשה כלב מעשה דנעשה בכוונה כמעשה אדם דאף ששייך להחשיבו נתכוין להזיק כהא דחשבינן בקרן שהוא חומרא לחיוב תשלומין כוונתו להזיק ודאי אין להחשיבו נתכוין לסרס, ואף שלענין בושת אמרינן בב"ק דף ל"ה שמשכחת לה שורו שבייש דומיא דאדם שנתכוין לבייש בנתכוין להזיק דאמר מר נתכוין להזיק אע"פ שלא נתכוין לבייש, אין הטעם משום דכוונה להזיק היא כוונה לכל מה שיוזק מזה משום דתלינן דמתכוין לכל מה שמכאיבו ומצערנו להנחבל דהוא ממילא גם לבושת שאיכא בזה, דזה לא היה שייך בשור שהזיק שלא שייך לבהמה אף כוונה כזו אלא הוא משום דעל מזיק אדם בכוונה להזיקו חייבה תורה גם בושת אף שהחובל הוא איש קל שאין לו הרגשה בבושת שלא שייך לומר שרצה גם לביישו בזה, מאחר דעכ"פ ברצונו ובכוונתו הזיקו חייב לכל מה שהזיק אף שהחובל אינו יודע מה שהזיק במעשיו, מאחר דעכ"פ נתכוין להזיקו שהוא בהכרח כוונה על כל היזק שיהיה לו מזה שגם הבושת בכלל אף שאין להמזיק ידיעה והרגשה כלל בבושת, והוא דמי למי שאין לו ידיעה בסך הממון שהזיקו בזה שודאי אינו כלום ליפטר בשביל זה, ולטעם זה לא שייך לומר שמה שכרת הכלב את הביצים והגיד להזיק ולאכילה תחשב מעשה סרוס, שא"כ יש מקום לומר שאין הסרוס מעשה הכלב אלא כביד"ש דנסתיר ע"י רעמים וברד ואין למילף ממה שנפסל במעשה פ"ד וכו"ש ע"י אדם.

ולטעם הב' שהוא להמתניתא שהוא מצד ענין חיוב ומצות פו"ר יש לפוסלן דאין למילף מהיתר דנעשו ביד"ש מאחר דעכ"פ נעשה זה במעשה כוונה דאף כוונת כלב וכל בע"ח הא נחשבה כוונה למעשה היזק וחבלה, ואין למילף מסרוס דממעי אמו שלא נפסלו משום שהוא ביד"ש כיון שהוא ע"י מעשה אף שהוא רק מעשה בהמה. אך אולי יש לחלק בין כלב שחתך בכוונה להזיק דרק זה שייך להחשיב מעשה כלב כיון שהוא עושה בכוונה, ולא בחתך הביצים לאכילתו דזה אולי אין להחשיב מעשה הכלב כיון דהוא חתך מצד הכרח טבעו, דלענין תשלומין ודאי שייך לחייבו על היזק שמצד הכרח טבעו לאכול אבל לא שייך לפסול לקהל מצד הכרח טבעו לאכילה דהוא כמו הכרח הטבע דרעמים וברד שלא נפסל, ול"ד למה שחייב לשלם בעד מה שאכלה והזיקה בהמתו דהוא מחיוב שמירה שחייבתו תורה על ממונו, ואף שעצם החיוב לשלם הוא על מעשה שורו והשמירה הוא דבר הפוטרו דהא לא שייך לחייבו על מה שלא שמר דהיה זה רק כגורם, מ"מ הוא רק לענין תשלומין ולא שייך לחייבו על מה שלא שמר דהיה זה רק כגורם, מ"מ הוא רק לענין תשלומין ולא שייך זה לענין שיתחשב כעשה האדם כל מה שעשה בהמתו דאף לענין תשלומין הוא מחמת שמתחייב על מעשה שמתחייב שורו ולא שהוא כמעשיו שלכן הוי הסרוס מעשה הבהמה ואין להחשיבו גם מעשה הבהמה

כשלא שייך שידע מזה שא"כ רק מעשה חבלה שייך להחשיב שהוא מעשה הבהמה ולא מעשה חבלה מצד הבהמה לומר שהבהמה כיוונה לחבול מאחר שהבהמה לא כיוונה להזיק אבל הא אין צורך לחיוב דנוק לשם חובל באדם דהא חייב על מעשה בהמתו בשביל מעשה מזיק שעשאה ושם מזיק ודאי איכא על כל מה שנעשה על ידה דהא חייבתו תורה להבעלים לשלם על מעשה שורו, שא"כ אף לענין חיוב תשלומין לא נחשב מעשה דבעלים, וכ"ש למעשה סרוס שלא שייך להחשיבו מעשה הבעלים בשביל חיוב השמירה שעליו שלא יזיק דאף דמעשה סרוס הוא גם מעשה הזיק לחיוב תשלומין והתשלומין הא יהיו גם במה שהזול ע"ד שלא יוכל להוליד לא שייך זה לענין הלאו לסרס דודאי לא עבר על הלאו דלא תעשו זה שסרסו אף בהמתו בפשיעתו וכ"ש שלא שייך האיסור בכלב שאינו שלו אף שפשע אדם במה שהניח כלב ליכנס לשם, וא"כ אף לאיסור פ"ד בקהל שלא נאסרו אלו שנעשו ביד"ש אין לפסול אף ע"י מעשה של כלבו כשחתך מצד טבעו לאכילתו ואף שהוא מעשה לחיבו כופר הוא משום שעל מעשה שורו הוא חיוב דכופר שזה לא נאמר בלאו דמסרס שאולי גם לאיסור פ"ד שנאמר על עשיית האדם לא נאסר ע"י מעשה בהמה אף שהבהמה היא של האדם ובפשיעתו דפשיעה הא נמי לא נחשבה מעשה הפושע.

וכן אולי יש חלוק בין טעם א' שהוא לרבא ובין טעם ב' שהוא להמתניתא בזרק אדם קוץ באופן שכלו לו חציו ונפל על הגיד וביצים של אחד ועשאו פ"ד, שלטעם א' שהוא לרבא שליכא חדוש בהיתר אין לפוסלו כיון שלא היה שייך שיחכוין לזה האדם ולטעם הב' שהוא למתניתא יש לפוסלו כיון דעכ"פ נעשה זה ע"י אדם דהא בנפל אף ברוח שאינה מצויה שחוא אנוס ואף בדבקום עכו"ם כשהיה מקושה הוי הולד ממזר אף שהם אנוסים גמורים.

וסובר הרמב"ם כהמתניתא שהוא כטעם ב' שהוא מצד מניעת פו"ר שגם ההיתר הוא חדוש ופוסל בכרת כלב, ומדלא כתב שכרתו כלב רע משמע שאף שכרתו כלב לאכילתו שזה שייך שיכרות לאכילתו גם סתם כלב שאין להחשיבו כלב רע, משום דסובר דכמו שהוא נחשב מעשה כלב לענין תשלומין שישלם בעליו מה שהזיק כמו כן הוא בחשיבות מעשה גם לענין סרוס שיש לפוסלו לקהל, דהא אין למילף אותו מחדוש ההיתר להסריסים שנולדו ממעי אמן כמו שילפינן להתיר אלו שנעשו ע"י רעמים וברד שלא היה ע"י מעשה דשום בריה ואף כלב שאין לו בעלים פוסלו. וכן פוסל כשנסתרס בהפלת קוץ על גידו וביציו וכרתו אף שזרקו אדם בלא שום פשיעה כגון באופן שכלו חציו ואף בהניח קוץ על הגג ונפל ברוח שאינה מצויה כלל כיון דעכ"פ ע"י מעשה אדם נעשה הסרוס דאף דפטור בתשלומין מדין מזיק לא רק מדין אדם אלא אף מדין אש מ"מ בא זה מכח מעשה אדם ול"ד לנולדו ממעי אמן שחדשה תורה שמוותרין לבא בקהל, ואף בהניח הקוץ באונס יש לפסול שאין זה ענין עונש שיהיה חלוק בשביל זה. ולא מכשיר אלא בנולדו כן ואף אחר שנולדו אם ע"י חולי נבטלו ממנו אברים אלו בין מצד חולי הגוף בין מצד חולי אברים אלו שנתמססו ע"י שחין וכדומה, משום שרק אלו שאין לזה שום שייכות מעשה אדם הוכשרו, ופשוט שע"י רעמים וברד נמי הוא ביד"ש אף שלא הוזכר ברמב"ם. אבל בקוץ מסתבר שהוא דוקא בנפל ע"י אדם ואף גם ע"י זריקת בהמה בהלוכה אף בלא כוונת זריקה מהבהמה משום דעכ"פ מעשה הבהמה הא הוא נחשב דכמו כגופו דמי ואף שקילא לענין תשלומין שאינו משלם אלא חצי נזק מהלכה מסיני הא מסיק רבא בב"ק דף י"ז דכגופו דמי וא"כ יהיה בדין פ"ד ליפסל לקהל להרמב"ם שגם ע"י כלב והפלת קוץ הוא פוסלו לקהל, אבל ע"י קוץ שנפל מאילן שנתלע ונרקב הנוף לא שייך זה.

שלכן אפשר שכיון שזה מיעוט קטן לגבי כל הפלת קוצים לא חש הרמב"ם לכתוב בפירוש שבאופן כזה לא נפסל משום דנחשב שנסתרס ביד"ש.

ה

אבל הסמ"ג במל"ת קי"ט כתב אמר שמואל שכל פסול שאמור בענין זה כשלא היו ביד"ש אלא ביד"א ע"י פשיעתו כגון שכרתו אדם או הכהו קוץ אבל אם נולד כך או ע"י חולי אירע לו כשר לבא בקהל ואומר שם שכל זה למדנו ממה שהסמיכו ללא יבא ממזר שפסולו לא בא ביד"ש, הנה מאחר שלא נקט גם או שסרסו כלב משמע שפליג הסמ"ג על סרסו כלב ומכשיר בו בסרסו כלב. וראיתי באוצר הפוסקים ס"ק נ"ב שהביא מספר צמח צדק החדש דמשמע לו שהוא טעות סופר שהשמיט תיבות או כלב, אבל הא גם המחבר בש"ע השמיט תיבות או כלב שתמוה שבשני הספרים הסמ"ג והש"ע היה טעות סופר זה, ופלא שלא הזכירו כלל מפרשי הש"ע מהשמטת תיבות אלו, ולומר שגירסת הב"י היה ברמב"ם בלא תיבות או כלב ג"כ אין לומר מאחר דבכל הספרים איתא והנ"י העתיק לשון הרמב"ם עם תיבות או כלב, והיה נראה מזה שכיון שראה הב"י בסמ"ג שהשמיט תיבות או כלב משמע לו שכן היתה גירסתו ברמב"ם ולא שפליג הסמ"ג על הרמב"ם בסרסו כלב מאחר שלא מזכיר הסמ"ג שפליג על הרמב"ם כהוכחת הצ"צ החדש שהביא באוצה"פ אבל להיפוך שגם ברמב"ם היתה כן גירסתו ולכן לא חש הב"י ע"ז, שבנ"י איתא לשון הרמב"ם גם באו כלב, ושאני כלב מקוץ משום שבכלב שהוא בעל חי הוא נחשב מעשה הכלב וחיוב התשלומין על מה שהזיק, הוא משום שאדם חייב על מעשה שורו שזה ליכא בסירוס לא לענין האיסור לסרס ולא לענין איסור פ"ד, ול"ד כלל לנסתרס ע"י קוץ שזרקו אדם. ואף של"ד לנולד ממעי אמו שהיה בלא שום מעשה אף של בע"ח אולי מעשה בע"ח לא נחשב מעשה כלל ורק לענין חיוב תשלומין הוא חדוש התורה להחשיב זה למעשה ולא לדברים אחרים אף לא לחומרא שלכן הוא כמו בנסתרס ביד"ש שלא נפסל לקהל.

והא דכתב הסמ"ג שלא נפסל אלא ביד"א ע"י פשיעתו, הרי אינו פוסל באופן שנזרק למקום שכלו חציו דלא היתה פשיעה וכן לא נפסל בהניח אבנו סכינו על ראש הגג ונפלו ברוח שאינה מצויה, אף שהסרוס עכ"פ היתה מכח אדם כיון שלא היה זה בעצם מעשיו מאחר שלא פשע אין להחשיב זה מעשיו. אבל מסתבר דבכלו חציו כהא דב"ק דף כ"א דנפלה גדר שלא מחמת הזריקה ונפל על גידו וביציו של אחד וסרסו דהמעשה בעצם הוא של האדם הזורק ומכח האדם נכרתו הוא בדין פ"ד דהפטור של האדם לתשלומין מדין אדם המזיק אינו מצד שלא הזיקו האדם אלא מצד השמירה שנפטר לענין נזקין שזה לא שייך לחשיבות מעשה אדם לאיסור פ"ד דאף אם כרתו אדם באונס ובשוגג הוא באיסור פ"ד, אבל בהניח על ראש הגג ונפלו ברוח שאינה מצויה זה ודאי משמע שיהיה כשר בקהל להסמ"ג דהא כחו ודאי ליכא בזה אלא שע"י פשיעתו דהאדם שג"כ נפסל לקהל כמו בנחתך ע"י כחו וכיון שרק ברוח שאינה מצויה נפל לא היתה גם פשיעה מהאדם שאין לפוסלו להסמ"ג. ונראה שלדידיה חלוק לדינא בין שני הטעמים דכתבתי שבזה הוא החלוק בין רבא למתניתא שלכן אף שכתב טעם המתניתא הוא לדינא כדצריך להיות אליבא דרבא. והני תרי דינים הוא דלא כהרמב"ם דסובר דרבא ומתניתא פליגי ופוסק כהמתניתא כדלעיל.

וא"כ לענין דינא כיון דהמחבר בש"ע השמיט הא דע"י כלב הוא נמי נאסר בדין פ"ד

וכן הסמ"ג לא נקט זה והרמ"א לא הגיה ע"ז הא יש לנו להכשיר, ואף לרש"י והרא"ש דלכאורה יש לפסול כיון דגם ע"י חולי סברי שהוא פסול לקהל בדין פ"ד כ"ש שע"י כלב הוא בדין פ"ד, נמי אפשר דהא דפסלי ע"י חולי הא מסתבר בפשיטות שאיירי דע"י חולי שנתמסם הבשר כרת אדם את מה שנתמסם דהא לכאורה דיכרתו מאליהן הוא דבר רחוק מאד ואולי ליכא במציאות שיפלו מאליהן דבזה סברי דנפסל בדין פ"ד משום דהסרוס ממש היה במעשה אדם אבל כשחתך כלב בין לכוונה דלהזיק בין בחתך להנאתו לאכילה דמעשה כלב הוא אפשר שיכשירו.

(וראיתי ביש"ש בפ' הערל סימן ח' שתמה על הרא"ש שכתב שרש"י סובר שעל ידי חולי פסול לקהל דלמא לאו דוקא נקט דביד"ש הוא ע"י רעמים וברד וה"ה ע"י חולי, אבל הא פשוט וברור דרש"י סובר דאם ע"י חולי נסתרס בלא מעשה אדם אלא דע"י שנתמסם נפל מהגוף בעצמו בלא שום מעשה כשר לרש"י וגם הרא"ש יסבור כן דמ"ש מע"י רעמים וברד, אבל סובר הרא"ש דפסול אם לא נפל בעצמו אף שנתמסם אלא אדם כרתם מהגוף מאחר שנתמסמו, וכתב שכן סובר גם רש"י והוא מפורש ברש"י דף כ' בד"ה סריס אדם שפיי' שסירסו אדם ולא מחמת חולי נסתרס מאליו והוי בלאו דבכלל פ"ד וכר"ש הוא, הרי מפורש דאם היה נסתרס ע"י החולי מאליו היה כשר מאחר דלא היה בידי אדם אבל כיון שאף שנתמסמו לא היה זה סירוס ממש שהוא חסרון בהגוף שעדיין היו מחוברין לגוף האדם אלא אדם הוצרך לחתכן מהגוף פסול, וכשנפל ע"י החולי מאליו בלא מעשה אדם ודאי כשר לרש"י ואף להרא"ש. ומסתבר שלרש"י והרא"ש אף ע"י רעמים וברד אם לא יכרתו ממש אותן מהגוף אלא שעשו איזה קלקול באברי הלידה שנחלה בהם ובשביל זה הוצרך לכרתם שיפסל לקהל כמו שסובר כשכרתן ע"י חולי ואין חלוק ביניהם כלל לדינא דבנכרתו מעצמן בין ע"י רעמים וברד ובין ע"י חולי כשרין ואם כרתן אדם נפסלו אף שהיה האדם מוכרח לכורתן לרפואת האדם, ורק שהמציאות הוא דע"י ברקים וברד נכרת ממש וע"י חולי לא מצוי שיכרתו מאליהן ואולי ליכא כלל זה שיפלו מאליהן. וגם הא ליכא שום טעם לחלק ע"י חולי כשנפלו מאליהן מע"י רעמים וברד לענין חשיבות ביד"ש רק אם נימא שאדם החולה גרם לזה ע"י חיכוך וכדומה וצ"ע דברי היש"ש, עכ"פ שיטת רש"י והרא"ש שפוסלין ע"י חולי הוא דוקא בכרתו אדם.)

1

אבל החלוק לענין הכהו הקוץ איכא בין הני תרי טעמי אף לגירסת המחבר בש"ע שלטעם הב' דמשום פו"ר דהוא למתניתא שאיכא חדוש גם בהיתר פוסל גם בהפלת קוץ ע"י מעשה אדם אף בכלו חציו ואף בלא נתכוין לזרוק כלל אלא דרך הלוכו נזרק ואף בהניח על הגג ונפלו אחר זמן אף ברוח שאינה מצויה אף שליכא פשיעה גם על עצם הזריקה נמי פוסל כדסובר הרמב"ם בזה, אף כשיהיה כשר לדידיה בנזרק הקוץ ע"י בהמה אף בכוונה לזרוק על האדם ואף אם היה שייך שהבהמה תזרוק האבן על אברים אלו, ואף שיש לה בעלים משום דעכ"פ מעשה הבהמה היא שהוא כשר לקהל לשיטת הש"ע שהשמיט ע"י כלב, ומכשיר, ומה שלא פיי' בהדיא משום דקאי לשון או הכהו קוץ על כרתו אדם דהיינו כרתו אדם בעצמו או ע"י הכאת הקוץ על ידי האדם שזרקו, ולהש"ע ניחא דליכא שום חדוש בהכאת הקוץ מאחר דרק כשהכהו קוץ ע"י מעשה אדם פוסל, אבל סובר דהוא שלא בפשיעת האדם מאחר שעכ"פ נזרק בכח אדם הוא סירוס דע"י מעשה אדם שהוא בדין פ"ד שפסול לקהל. ואולי גם מצד

הכהו קוץ הכריח להש"ע להשמיט הכהו כלב היינו שהשמיטו גם מהרמב"ם משום שאין טעם לומר שבנפל קוץ מאליו מאיזה אילן יתחשב ביד"א ובזה שהשמיט או כלב שייך לפרשו דאו הכהו הקוץ דקאי על סרוס אדם שנעשה באיסור פ"ד גם דסרוס האדם ע"י הכאת הקוץ שנזרק מהאדם, ומטעם שנעשה באיסור פ"ד על זריקת אדם קוץ אף שלא בכוונת זריקה מאחר שעכ"פ נעשה הסרוס מכח אדם דכחו כגופו, וכשכתוב סרוס אדם או הכהו כלב או הכהו קוץ הא משמעות פירושו שהוא דבר בפ"ע דע"י קוץ שהכהו בנפילתו על האברים אלו נאסר נמי בדין פ"ד שמשמע בכל אופן שהכהו הקוץ שזה הא תמוה מאד, וכשלא נכתב או כלב שייך שיהא קאי או הכהו הקוץ על סרוס אדם דאף שהאדם סרוס ע"י זריקת קוץ, ומדלא כתב או הכהו בזריקת קוץ ידעינן שאף שלא בכוונה נזרק קוץ על יד אדם הוא באיסור פ"ד עכ"פ איך שנימא שייך לפרש על או הכהו כשלא נכתב או כלב על קוץ שנזרק מהאדם שלא יקשה כלום.

אבל הא הסמ"ג אינו פוסל אלא כשסרס הקוץ ע"י זריקת אדם בפשיעה והיה שייך זה לטעם א' שהוא כרבא שההיתר דביד"ש לא נפסל אינו חדוש אבל לטעם הב' דההיתר נמי הוא חדוש שהוא להמתניתא אין למילף להכשירו וממילא הא יש לפוסלו, והסמ"ג הא מסיק ואומר שם שכל זה למדנו ממה שהסמיכו ללא יבא ממזר שפסולו לא בא בידי שמים, ומכיון שסובר דהלמוד הוא מסמיכות הא הוא כטעם ב' דגם ההיתר דביד"ש הוא חדוש שאין לך למילף להכשיר מה שנעשה ביד"א כלל אף לא באונס כהרמב"ם והכרעת הש"ע שלא הזכיר בפשיעה שמשמע שפוסל בכל אופן שנעשה ע"י אדם וכפסול דממזר דנמי הוא ממזר אף באונס גמור כדבקים עכו"ם, וא"כ תמוה על הסמ"ג שאינו פוסל אף כשנעשה פ"ד ביד"א אם לא היה בפשיעתו דאדם.

וצריך לומר דבלא פשיעה סובר הסמ"ג שלא נחשב מעשה האדם אלא כמעשה ביד"ש, ואף שחייב בתשלומין על מעשיו אף כשעשה בלא כוונה ובלא ידיעה הוא משום חיוב שמירה דשמירת גופו וזה אינו כלום למעשה סרוס להפסל לקהל שנתחדש דלא נפסל אלא במעשה אדם שכשלא נעשה בפשיעה ובכוונה מהאדם לסרס אין להחשיב זה מעשה סרוס של האדם אלא כמעשה סרוס ביד"ש שנעשה ממילא ע"י אדם וע"י שלא נשמר במעשיו שבשביל זה נסתרס אין זה מעשה האדם ממש, אבל לא שייך זה כשכרת ממש את האברים ממש לא נתבטלו משם מעשיו בזה שלא ידע מה הוא עושה אלא בעושה דבר אחר כהא דנזרק ע"י הלוכו איזה קוץ שלא ידע כלל ממנו ונפל על אבריו של אחד ונסתרס מזה שזה מכשיר הסמ"ג. וקצת משמע כן בב"ק שם שהקשה לרב דמבעה זה אדם מלשון הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך אדם שמירת גופו עליו הוא ופירש"י לשון זה אינו שייך אלא בנוקי ממונו, וכונתו דלשון ושמירתן עליך משמע על דברים אחרים ולא על עצמו ולכאורה הא שייך לשון זה גם על עצמו שהוא שישמור את מעשיו שעושה בידיו וברגליו ובכל אבריו שלא יזיק בהן, אבל הוא משום דלשון זה שייך רק על מה שעושה בכוונה שהוא רק במתכוין להזיק ולא הכא דאיירי באופן שהאדם דרכו להזיק שהוא בישן כדאוקים שם לעיל מזה שזה אין להחשיב מעשיו כיון דשלא בכוונה הזיק וחיובו הוא על שלא שמר את עצמו מלהזיק בהלוכו ובנענועיו דבכל אבריו שא"כ נמצא שהשמירה שחייב היא לשמור את גופו מלהזיק והי"ל למיתני בלשון שמירת גופו עליו. חזינן דבלא כוונה לא נחשבו מעשה האדם, ולכן שפיר סובר הסמ"ג דלענין איסור פ"ד לקהל שהוא דוקא כשנזרק הקוץ מהאדם בפשיעה שרק זה נחשב מעשה האדם.

והרמב"ם שאף בלא פשיעה פוסלו בדין פ"ד כשנזרק הקוץ מאדם סובר דבכל אופן שנזרק קוץ מאדם נחשב מעשה האדם אף בלא שום כוונה, אך שמ"מ פטור בתשלומין כשהיה באונס גמור דאונס רחמנא פטריה מקרא דולנערה לא תעשה דבר, ולתוס' ב"ק דף כ"ז ד"ה ושמואל ובב"מ דף פ"ב ד"ה וסבר פטור אדם המזיק אף בכעין גניבה, ואולי גם לרמב"ם כן. משום דאף שנחשבו מעשה האדם לא חייבתו תורה בתשלומין אחר שהיה זה באונס. אבל מכיון שהוא מעשיו דהאדם הרי נעשה פ"ד בידי אדם ונפסל לקהל דהא לא דמי לנעשה ביד"ש כהא דנולד ממעי אמו ורק בנעשה פ"ד ע"י רעמים וברד וכיוצא בזה הוא ביד"ש ויש להכשירו כמו בנולד ממעי אמו. ומה שנחשב לידת ממזר בידי אדם ולידת פ"ד ביד"ש, הוא משום דלידת פ"ד לא בא כלל מן האיש לומר שאיכא חסרון בטיפות זרע שלו שהוא מכריח שיולדו מזה פצועים באברי הלידה, אלא שבזרע דיוצא מהאיש ליכא חסרון וראוי היה שיולד ולד שלם ותמים בלא שום חסרון אלא שהוא עונש מן השמים שיולד לאיש ולאשה זו ולד כזה שיחסר להו חסרון באברי הלידה, וכן הוא לכל חסרון ושינוי בגוף הולד שאירע שנולדו בעלי מומין וחסרי אברין שלא היה שום חסרון בטפות הזרע דהאיש ולא בהאשה אלא שהוא עונש שנולד מזרע שהיה ראוי להוליד ולד בריא ושלם גם מאשה זו שיולד בחסרון ושינוי לפי מדת העונש שעליו. ולהסמ"ג אין צורך לזה דהוא מטעם דכל מה שנעשה כראוי וכדרך כו"ע הוא ככלא מעשה, עיין בתוס' בכורות דף כ' ד"ה רבינא, שלכן רק ביאת איסור נחשבה הביאה מעשה האדם משום שהוא להיפוך מכפי שצריך ומוכרח להיות שהיתה במצוה ובחיוב דזו היתה באיסור כרת נחשבה מעשה כדכתיב הנפשות העושות, וא"כ הביאה שנולד ממנה פצוע דכא שהיתה ביאה כשרה מבעלה והיתה ביאת חיוב ומצוה והוא הצורך והרגיל לא נחשבה מעשה דבידי אדם.

והנה ברופא המסרס בכוונה מחמת שאברי הלידה נתמססו בין שהיה בהיתר מחמת שהיה זה סכנה להשאירם בגופו והיה מצד זה סכנה ממש, בין שהיה באיסור דאף שלא היה זה סכנה סרסו לרפאותו, שאיתא בשבת דף ק"י בסופו לירקונא. תרין בשיכרא ומיעקר דמקשה הגמ' ומי שרי וכן הוא מסקנת הגמ' דאסור אפילו שהוא לרפואה ממחלת הירקונא, ומוכרחין לומר שמחלת ירקונא אין בה סכנה או אף שאיכא סכנה איירי באיכא עוד רפואות אחרות למחלת הירקונא, אבל הוא לא חש לזה וכן הרופא או שהיה הרופא נכרי, אבל אין הרצון והכוונה לסירוס אלא להסיר מה שנתמסס כדי שלא יתמסס יותר בשר מהגוף ולרפאותו, דמעשה אדם ודאי הוא בכריתה זו דהא עושה בכוונה ובדקדוק גדול על כל משהו שחותך, אך שעושה לכוונה אחרת דלא היה איכפת ליה שלא היה נסתרס מזה ואדרבה היה רוצה שלא יסתרס מזה, שאפשר דכו"ע ידו בכה"ג לשיטת הערוך בתוס' יומא דף ל"ה ד"ה ה"מ והובא גם בתוס' כתובות דף ו' ובתוס' שבת דף ק"ג כדכתבתי בחדושי בכתובות, דפ"ר דלא ניחא ליה כזה דהוא לא רק שלא איכפת ליה איך שיהיה אלא דוקא רצונו היה שלא יסתרס בזה, יש להסתפק אם נפסל לקהל בדין פ"ד משום שנעשה ע"י אדם מאחר דהחולי הכריח להאדם הרופא לחתוך שלא בשביל סירוס דאף באבר ובשר אחר היה חותך אם היה שם המסמוס בבשרו, שא"כ גם כשאירע המסמוס כאן לא הוי חתיכת הרופא אלא חתיכת בשר בעלמא, שלכן אף שמסתרס מזה הוא רק ככריתה שלא ע"י אדם דהרי החולי שבא ביד"ש הכריחה לכרות זה, או שמ"מ מאחר שאדם כרת אותן הוא בידי אדם ופסול לקהל בדין פ"ד. ולכאורה לרבא דהוא מדכתיב פצוע ולא הפצוע שפרש"י שהוא מצד משמעות הלשון דפצוע הוא הנעשה אחר שנולד שצריך לומר בזה שכשר כנעשה ביד"ש ע"י רעמים וברד אף שהיה זה

אחר שנולד הוא משום דילפינן מהנולד ממעי אמו שכשר, שלכן כיון שע"י חולי לא היו נכרתין עכ"פ במציאות והוצרך דוקא לאדם שיכרות יש לפוסלו שאין למילף אותו מפ"ד הנולד ממעי אמו להכשירו, ולמתניתא דהוא משום שהוקש לממזר דהיה ביד"א אין למילף לפוסלו דהא בממזר עיקר הווייתו נעשה ע"י מעשה אדם. ולכן הרמב"ם שסובר כהמתניתא כדכתב המ"מ רק טעמא דמתניתא, וכדמוכרח כן מהא דפוסל בסרסו כלב ובהכהו קוץ אף שלא בפשיעת אדם כדלעיל יש לו לסבור דכשר למי שנתמסמס ע"י חולי בין בחלה גופו ובטלו ממנו אברים אלו ובין ע"י שחין שנולד שחין בהן והמסה אותן או כרתן וכפירוש היש"ש שהרמב"ם מכשיר גם כשהוצרך אדם לכורתן, וגם אם היחה כוונת הרמב"ם שבכרתן אדם נפסל ולא מכשיר אלא בנפלו מעצמן ע"י החולי לא שייך לשון כריתה אלא לשון נפילה, ואף ששייך כריתה ע"י רעמים וברד לא שייך זה ע"י חולי אף אם נימא שאיכא מציאות כזה שיפלו האברים ע"י חולי דגופו ואף ע"י חולי ושחין שבאברין אלו לא שייך אלא לשון נפילה, ורעמים וברד הא לא הוזכר כלל ברמב"ם לכן ודאי הוא כהיש"ש שכוונת הרמב"ם בלשון או כרתן הוא שהוצרך אדם לכרתן ומ"מ כשר מאחר שכבר נתבטלו ונתמסמסו, וגם הא יש להיות כן להרמב"ם לפ"מ שפוסל בסרסו כלב ובנפל קוץ על אבריו.

ולהש"ע נמי שמודה להרמב"ם בהכהו קוץ שאף בזרק אדם שלא בכוונה נמי נעשה בדין פ"ד ליפסל לקהל הוא נמי משום דסובר כהמתניתא אך שבסרסו כלב מכשיר משום דסובר דמעשה כלב וכל בהמה אף בכוונה להזיק לא נחשבה אלא כנעשה ביד"ש דממה שהוקש ללא יבא ממזר מה להלן ביד"א נתמעט גם מה שנעשה ע"י כלב כמו בנעשה ביד"ש וגם מהטעם שכתבתי לדידיה לעיל ואפשר שסובר גם בשיטת הרמב"ם כן כדלעיל. והסמ"ג דסובר דלא נעשה הדין פ"ד בהכהו קוץ אלא בנזרק הקוץ ע"י פשיעת אדם אם היה זה מחמת שסובר כטעם א' דהוא לרבא יש לו לסבור דפסול ע"י חולי כשהוצרך לחתוך ביד"א ונצטרך לדחוק דמה שמכשיר כשהיה ע"י חולי הוא דוקא כשנפל מעצמו שלא ע"י חתיכת אדם וקצת היה משמע כן מדלא נקט בכשר ע"י חולי לשון שכרתן אלא סתם ע"י חולי אירע לו כשר, אבל כיון שמסיק ואומר שם שכ"ז למדנו ממה שהסמיכו ללא יבא ממזר שהוא כהמתניתא צריך לומר דגם הסמ"ג מכשיר ע"י חולי אף בכרתן אדם כדכתבתי להרמב"ם והש"ע ומה שלא הזכיר בפירוש הוא מחמת דלא שכיח כלל שיפלו בעצמן ואולי ליכא זה כלל כדלעיל.

ז

והנה שיטת רש"י משמע לע"ד במה דסובר דע"י חולי נמי הוא איסור דפ"ד כדסובר הרא"ש בשמו, הוא דוקא כשהוצרך אדם לחתוך בשביל זה כמפורש ברש"י יבמות דף כ' שכתב סרסו אדם ולא מחמת חולי נסתרס מאליו, הרי מדויק מזה דאם ע"י החולי נסתרס מאליו הוא נחשב סריס ביד"ש וכשר לקהל, ורק כשכרתו אדם פוסל אפילו כשאדם הוכרח לכרות כדי שיתרפא וא"כ גם מש"כ רש"י בדף ע"ה סריס חמה ס"ד הא סריס חמה ביד"ש הוא ומחמת חולי הוא, וכוונתו לתרתי סריסי חמה אחד שנולד כן ממעי אמו, ושני שנסתרס מחמת חולי דאדם לא עשה כלום אלא נתמסמסו ע"י חולי ונפלו מעצמן, ומה שלא פי' גם ע"י רעמים וברד כדכתב בסמוך בהא דשמואל, הוא משום דהכא מפרש אלו שנקראו סריסי חמה וסריס ע"י רעמים וברד לא שייכי לשם סריס חמה מאחר שנעשו ע"י מעשה כריתה אף שהמעשה היה ביד"ש ולכן פי' ע"י חולי שזה שייך לקרא סריס חמה מטעם שרוב מחלות באים מצד איזה חמימות בגופו או במקום שנצמח השחין, ועצם פירוש שחין הוא חמימות

כדמשמע בחולין דף ח' ומפורש כן ברש"י ד"ה משום, וכן פרש"י בפירוש החומש בפרשת תזריע, וגם הטעמים ע"ז שנקראו תרוייהו סריסי חמה הם אחרים, דזה שנולד סריס ממעי אמו לא היה זה בשביל איזה חמימות אלא מטעם שלא ראה חמה אלא כשהוא סריס כדא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן שם ריש דף פ', וזה שנעשה סריס אחר שנולד שג"כ נקרא סריס חמה הוא משום המציאות שבא זה מצד חולי דחמימות יתירה שהיה שם שנעשה מזה שחין שהמסה שם עד שנפלו ממה שנמסה גם מעצמן, ואף שלא מצוי שיפלו מעצמן נקט עכ"פ דין זה. ואף שהיה שייך לפרש ברש"י בדף ע"ה דכיון דמחמת חולי נעשה הסירוס הוא בדין סריס חמה אף כשהוצרך אדם לחתוך, אבל מאחר בדף כ' משמע דכשהוצרך אדם לחתוך הוא פסול לרש"י צריך לפרש גם ברש"י דף ע"ה כן.

אבל מסתבר לע"ד דבנתמסמו אף שלא יפלו מעצמן הוא בדין סריס ביד"ש, דכיון דא"ר יהודה אמר רב בחולין דף ע"ג נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו ופרש"י שם כגון בצומת הגידין טרפה דהא נמי כנטול דמי, וכן פירשו התוס' בדף ע"ז ד"ה נתמסמס דכל אלו שהטרפות תלוי בהן הוא כנטול, אך חלקו בשביל הא דבעי רבינא בנתמסמסו דכשאין הטרפות תלוי בעצמן אלא בהבשר שהוא מגין מליטרף אפשר דעדיין אף אחר שנתמסמס הוא מגין, וכן הוא גם דעת רש"י וליכא סתירה בדבריו כלל דאם הוא דבר שהטרפות תלוי בו כצוה"ג הוא ודאי טרפה ואם הוא בדבר המגין הוא בעיא דרבינא (ומה שבגליון כתב לעיין בפרש"י שם שהוא בדף ע"ז ורש"י דכאן שהוא בדף ג' אינו לכוונת קושיא אלא להבין החלוק דבפרש"י והוא כדכתבתי), והרא"ש בחולין שם הביא די"מ לענין הא דנשבר העצם ויצא לחוץ דאמרינן בבהמה המקשה דבעור ובשר חופין את רובו כשרה ועלה קאמר ר' יהודה שאם נתמסמס אותו בשר אינו מגין, והוא מחמת דלא גרסי מתמסמס מהו בבעיות רבינא כדכתב במעיו"ט ואף שהרא"ש עצמו גרס זה בבעיות רבינא שם ולא הזכיר שאיכא י"מ דלא גרסי לה, והמחבר בש"ע ביו"ד סימן נ' סעיף ג' פסק דלא כהי"מ שכתב שם כל אבר שנקיבתו או חסרונו או נטילתו פוסל אם נתמסמס פסול שמשמעו הוא רק כשהטרפות תלוי בהן ולא בשבירת עצם הקולית ובשר החופה שמגין שאף בנתמסמס הבשר מגין, ובסימן נ"ה סעיף י' שאירי בנשבר העצם ובשר חופה רובו שכשר מחמת שמגין שאם נתמסמס בשר החופה ונעשה כעין בשר שהרופא גורדו אינו מציל שלא קשה כלום משום שבסימן נ' הוא בדין ודאי שפסול גם בנתמסמס שזה הוא דוקא באברים שהטרפות תלוי בהן, ובסימן נ"ה נקט גם בבשר המגין שבנתמסמס בשר החופה עכ"פ פסול מבעיית רבינא שלא נתפשטה.

עכ"פ לענין דינא הוא בעצם הדבר בדין ודאי דנתמסמס הוא כאילו אינו, ומסמוס זה הוא ברור וידוע לכל שלא יפלו מעצמן דאם היה נופל מעצמן לא היה שייך לומר שאין אנו בקיאים לאסור בשביל זה כל שינוי מראה לריעותא שכתב הרמ"א ביו"ד בסוף סימן נ' ובסימן נ"ה סעיף י', וגם עצם לשון ר"ה בדר"י שאמר על ה"ד נתמסמס כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי משמע שצריך לרופא שיחתוך ויגרוד זה, אלא ודאי אף שברור שלא יפלו מעצמו הוא כאילו אינו כשאין בו שום תועלת להגוף, דאם עדיין יש בו תועלת שהאבר שנתמסמס עושה מלאכתו בגוף וכשירצה להשאר חולה כמו שהוא אף שלא יוכל לחיות בזה הזמן שהיה ראוי לחיות ודאי אין להחשיב כאילו אינו אף באדם שמחוייב להתרפאות שבשביל זה מחוייב לחתוך מהגוף מ"מ כל זמן שלא נחתך הוא בחשיבות שישנו בהגוף אף שברור שודאי יחתוך בשביל הצלת חייו, אבל כשכבר אין לו שום תועלת שאין האבר עושה שום מלאכתו בהגוף בזה אר"י אמר רב שהוא כאילו אינו, וזהו אף באדם נחשב כאינו לא רק כשודאי ילך לרופא

שיחתוך אלא כשברור שלא ילך לרופא נמי הוא כאינו שם אם אך הצורך להתרפאות הוא דוקא בחיתוך מהגוף וליכא רפואה אחרת.

ומסתבר דכשאירע בזה בגיד וביצים שנתמסמו שליכא שוב איסור מלחותכן, אף דאסור גם לסרס בסריס מהלאו דאיכא גם במסרס אחר מסרס שאיתא בשבת דף קי"א משום דכיון שנתמסמו הוו כליתנהו שוב, ואיסור מסרס אחר מסרס הוא דוקא במקום ברי שנשאר בו אחר הסירוס וליכא שום איסור לרופא לחתוך בצמצום רק מקום המסמוס אף בליכא סכנה מאחר דמה שנתמסמס הוא כאילו אינו, וגם יהיה מותר לקהל.

וא"כ מוכרחין לומר שמה שאוסר הוא בלא נתמסמו אלא חולי אחר שאף שאין שום ריעותא בהבשר הוא חולה עלייהו ובחתיכתן יתרפא שבזה אסור לסרס כשליכא סכנה כמפורש בשבת שם דאסור לגברא לשתות הרפואה שנאמרה שם למחלת ירקונא משום דמיעקר מזה, וצריך לומר שירקונא לא היתה מחלה מסוכנת או שהיתה מצויה רפואה אחרת לירקונא ורק בזה שהיה בשר הגיד וכן הביצים שלמין במשמוש היד אבל מ"מ הוצרך לכורתן מצד החולי אף שהיה מותר משום שהיתה סכנה בזה סובר רש"י והרא"ש שאסור לבא בקהל בלאו דפ"ד. והרמב"ם שכתב בהיתר דנעשה פ"ד ע"י חולי שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו אברים אלו או שנולד בהן שחין והמסה אותן או כרתן, שפירושו משמע דהמסה אותן קאי על השחין היינו דהשחין המסה שהו כאלו אינם, וממילא לא שייך שוב שיפסל איך שיהיה דאף דיחתוך אדם הוא כלא עשה כלום כדלעיל, אבל מסיק או כרתן היינו דאף דלא המסה שהבשר הוא בחשיכות בשר צריך לחותכן אדם הרופא דבל"ז לא יתרפא נמי לא נחשב זה מעשה אדם לענין לפוסלו לקהל מאחר דהיה מוכרח לחתוך לרפואתו ולא למעשה סירוס הוא כנעשה ביד"ש דהא ע"י החולי שביד"ש נעשה גם הסירוס, ונמצא דבנולד שחין והמסה אותן לא שייך לאיפלוגי וגם לרש"י והרא"ש הוא כשר אף כשכרתן אדם, אך פליגי בלא הומסו והוכרח אדם לכרתן שבזה פסול לרש"י והרא"ש, ולהרמב"ם כשר.

וכן הא מוכרח לכאורה דהא חולי שלא בא מצניס ופחים ביד"ש הוא דהכל ביד"ש חוץ מצניס ופחים כדאיתא בכתובות דף ל', ואף אם חיכך בגופו כדרך האינשי לפעמים באיזה מקום בגופם אין חיכוך זה דבר שמקלקל להביא אף חולי קצת וכ"ש חולי כזה שיתבטלו אברי הולדה ואפילו נתחכך ביותר קצת לא שייך שיתקלקל גוף בריא בשביל חיכוך בעלמא, דמה שאיתא בירושלמי שא"ר אחא בר פסי קומי ר' זעירא הרי שעלת חטטין מי שמחכך בה או מסיית והרי הוא ביד"א כמו ביד"ש, הוא דוקא אחרי שעלו חטטין ביד"ש אבל ע"י חיכוך דאדם בעצמו בבשר בריא לא מצוי ואולי לא שייך כלל שיקולקל בשרו שהוא בריא ע"י חיכוך, וא"כ לא שייך להחשיבו שנעשה החולי ביד"א ואין טעם לפוסלו מאחר שילפינן דביד"ש כשר, ואפילו בנעשה החולי ע"י צניס ופחים וכדומה שהוא פשיעה לא שייך למילף מממזר שהוא במעשה האדם בכוונה ואף שהאדם נתכוין רק להנאתו הרשעה ולא רצה שיבא ולד מזה אינו כלום דמאחר דיודע שאפשר ומצוי שתתעבר מבעילתו הוא ודאי גם כמתכוין לזה היינו דאף בידיעה שתתעבר ותלד מביאה זו האסורה ושיהא הולד ממזר לא איכפת ליה, ומהחולי שבא ע"י צניס ופחים מה שלא נזהרים מזה כמה אינשי הוא מחמת הריבוי דלא נחלו אינשי מזה וגם מצד קושי הזהירות בזה שלכן אין למילף אף חולי הבא מצניס ופחים אלא רק כשחתך אברי הולדה שלא בכוונה לסירוס ולא כשנעשה זה לכוונה אחרת, אבל לא קשה זה על רש"י והרא"ש דהא ממזר הוי הולד אף כשנעשה ע"י אונס כהא דנפל מן הגג

ונתקע באשה, דנהי שאין למילף מאונס דדבוקום עכו"ם דהיה זה לכוונת בעילה דזנות והולדת ולד מהזנות וכוונת העכו"ם שהם אחרים נמי כוונה היא, ויש עכ"פ למילף מביאה זו דנפל מן הגג ונתקע באשה דהיה זה בלא שום כוונה כלל ומ"מ הוא ממזר שלכן גם לענין פ"ד יש למילף שנעשה בכל מעשה דאדם אף שהיה זה לכוונה דרפואה, ונמצא שלדינא כשהוא חולה על אברי הולדה ומוכרחין לכורתן לרפאותו וליכא שום מסמוס פליגי בזה הרמב"ם ורש"י והרא"ש דהרמב"ם מכשיר אף בזה כיון שעכ"פ מצד החולי הוכרח לכורתן ולרש"י ולהרא"ש פסול, שלהב"ח יש לפסוק כהרמב"ם ומשמע שהב"ש ס"ק י"ב סובר נמי כן, אף שהמחבר חושש לפסול כרש"י והרא"ש וגם הרמ"א לא השיג ע"ז, ועיין בח"מ סק"ה שכתב דממה שכתב בש"ע משמע דנקטינן לחומרא אבל הב"ח כתב דסברת הרא"ש היא סברת יחיד, שא"כ לפ"מ שכתבתי שצדק הרא"ש במש"כ לרש"י שסובר שע"י חולי פסול כדכתב הרא"ש אליביה והסכימו לו הטור והש"ע והרמ"א יש לנו ודאי לחוש לחומרא כדפסקו הש"ע והרמ"א, ולשון הח"מ משמע שלא ברור לו כהב"ח לבטל שיטת הש"ע והרמ"א מאחר דכותב תחלה איך יש להורות למעשה דהוא כהש"ע הוא בזה שמסיק אבל הב"ח כתב דסברת הרא"ש היא סברת יחיד אינה החלטה להקל שהיא חזרה ממה שכתב דהכי נקטינן לחומרא אלא מביא דיש בזה מחלוקת דלהמחבר והרמ"א שסברי דרש"י פוסל כדכתב הרא"ש בשמו נקטינן לחומרא ולהב"ח דפליג עלייהו וסובר דלרש"י כשר גם ע"י חולי והוי הפוסל רק סברת הרא"ש בעצמו שהוא יחידאה יש להקל ונמצא שאף אחר שהביא שיטת הב"ח אליבא דרש"י איכא לנו דעת הרא"ש והטור והסכימו לו הש"ע והרמ"א וכן דעת הר"י ירוחם כדהביא הב"ש הא יש לנו ודאי לחוש לשיטתייהו ולפסול מאחר דהוא לחומרא לדעת הח"מ.

ח

ולכן למעשה אם היה כבר נשוי ועשו לו הנתוח כשנחלה בעצירת השתן ועוד מחלות שצריך בשביל זה ליטול ממנו את הפראסטעט וחתכו הרופאים גם את שביל הזרע בהביצים, אין לחייבו לגרש את אשתו כיון שלהרמב"ם הוא כשר. אבל לרווק שעשו לו ניתוח זה, יש לפוסלו מלישא אשה כשירה אף כשתרצה להנשא לו, ומוכרחים להודיע אף לגיורת שעשו לו ניתוח זה ולא יוכל להוליד כדי שלא יהיה קדושי טעות.

אבל לפי שיש לנו ידיעה מרופאים מומחים, ובמיוחד מד"ר שמעון בסקאו שליט"א, דהגם שיש בזה חשש ממש של סכנה, יש הרבה רופאים במדינותינו באה"ב אמעריקא שאין חותכין כלום מחוטי הזרע, וסומכים על מיני רפואות דאנטיביאטיק שלא יחלה מזה, ולכן צריך החולה בעצירת השתן להזהיר את הרופאים שלא יעשוהו סריס, אלא יחתכו רק מה שצריך להחולי שיש לו בהפראסטעט, ואם לא ירצו, ילך לבית חולים שאין מסרסין אלא חותכין רק מה שצריך למחלתו זו, דאין צורך לסרסו.

כך יש לנהוג ע"פ עצה וכן למעשה, אך אם קרה שהלך לרופאים שכן סרסו, הדין הוא, לענ"ד, כדכתבתי למעלה. דמאחר שהחולה התנהג כחיובו מדאורייתא לבקש עזרת רופא מומחה – והרופא החליט לטפל בו כפי מיטב ידיעתו בחכמת הרפואה ע"י ניתוח בדוק ומנוסה, א"כ לא עשה שום איסור במה שעבר ניתוח זה כדי להתרפאות.

זהו הנלע"ד למעשה.

זקינך אוהבך בלו"ג.

משה פיינשטיין